

Digitalt lexikon FÖR SMÅ BARN

Det digitala lexikonet för små barn är en samling ord, bilder och förklaringar till dem. Syftet med ordlistan är att stödja utvecklingen av små barns digitala kompetens. Förklaringarna är avsedda att väcka diskussion.

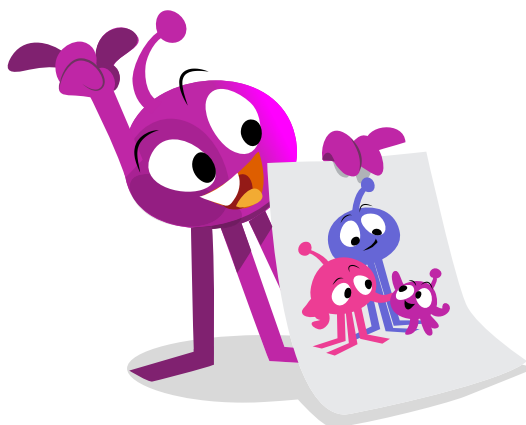
Utbildningsstyrelsen har producerat lexikonet i samarbete med Fun Academy. Utbildningsstyrelsen har publicerat lexikonet på finska, svenska, engelska och ukrainska.

Illustrationer: Fun Academy

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Digitalt lexikon för små barn

@-tecknet _____	4
3D, 2D _____	4
användarkonto _____	4
användarnamn _____	4
applikation _____	4
applikationsbutik _____	4
artificiell _____	
intelligens _____	5
avisering _____	5
batteri _____	5
bildbehandlings- program _____	5
blogg _____	5
Bluetooth _____	6
chatt _____	6
cybersäkerhet _____	6
data _____	6
datasäkerhet _____	6
dator _____	7
dela _____	7
digital _____	7
digital apparat _____	7
e-post _____	7
emoji _____	8
fejk _____	8
filter _____	8
fingeravtrycks-ID _____	8
fjärranslutning _____	8
flygplansläge _____	8
följare _____	9
fönster _____	9
fördröjning _____	9
GIF _____	9
gilla _____	9
googla _____	9
hacker _____	10
hashtagg _____	10
HDMI- och USB- anslutningar _____	10
identifiering _____	10
ikon _____	10
installering _____	11
internet _____	11

internet- uppkoppling _____	11
kaka _____	11
knacka _____	12
kopiera _____	12
krascha _____	12
kursor _____	12
ladda _____	12
live _____	12
länk _____	13
lösenord _____	13
meddelande _____	13
mem _____	13
minne _____	13
moln _____	14
mus _____	14
nätbeteende _____	14
omstart _____	14
påverkare i sociala medier _____	14
pekskärmpenna _____	14
PIN-kod _____	15
podcast _____	15
positionsdata _____	15
profil _____	15
programmering _____	15
publicera _____	16
QR-kod _____	16
radera _____	16
registrering _____	16
robot _____	16
skicka vidare _____	17
skräppost _____	17
skriva ut _____	17
skrivbord _____	17
skrolla _____	17
skärm _____	17
skärmdump _____	17
sociala medier _____	18
spara _____	18
spel _____	18
spärr _____	18
starta, stänga av _____	18

streama _____	18
surfplatta _____	19
symbol _____	19
sökord _____	19
tagga _____	19
tangentbord _____	19
telefon _____	20
trolla _____	20
trygghet _____	20
trådlös _____	20
TV _____	20
uppdatering _____	20
upphovsrätt _____	21
videosamtal _____	21
webbläsare _____	21
webbplats _____	21
webbutik _____	21
Wikipedia _____	22
WWW _____	22
Youtube _____	22
youtuber _____	22
zooma _____	22
åldersgräns _____	22

@-tecknet

@-tecket används framför en persons namn när man vill berätta något för just denna person i sociala medier. @-tecknet, som uttalas "ät-tecknet", används också i e-postadresser.

3D, 2D

En bild med höjd, bredd och djup är tredimensionell, alltså en 3D-bild. En bild med höjd och bredd men inget djup är tvådimensionell, alltså en 2D-bild. Största delen av bilderna är 2D-bilder, men med dator kan man få en bild att se tredimensionell ut. En 3D-bild kan se mer verklig ut.

användarkonto

Alla tjänster kan inte användas utan att man registrerar sig. När du registrerar dig i en tjänst får du ett användarkonto, alltså rätt att använda tjänsten. Det lönar sig att be en vuxen om lov att registrera sig. eng. account.

användarnamn

Användarnamnet är det namn som du identifierar dig med när du loggar in på datorn eller in i någon tjänst, till exempel ett spel. Användarnamnet är vanligtvis den egna e-postadressen. Förutom användarnamnet behöver du ofta ett lösenord för att logga in en tjänst. eng. username.

applikation

En applikation eller app är ett program eller spel som kan laddas ner på en apparat. Man kan hitta applikationer i appbutiker eller direkt på webbplatser. Applikationerna kan vara avgiftsbelagda eller avgiftsfria. Det finns många intressanta applikationer för att lära sig nya saker. Vilka appar finns på din telefon eller surfplatta? Vilken är din favoritapp? eng. app, application.

applikationsbutik

En applikationsbutik är en butik där man kan söka avgiftsfria och avgiftsbelagda appar. Man kan söka appar med sökord. Spel är också ofta applikationer. De mest kända appbutikerna är AppStore och Play Store. eng. application store.

artificiell intelligens

En dator eller applikation kan göra sådant som anses intelligent och som man har lärt den att göra. Det här kallas artificiell intelligens. Artificiell intelligens kan också lära sig att förbättra sina aktiviteter allteftersom den övar. Artificiell intelligens är inte en levande varelse utan en maskin eller ett program som skapats av människan. Eftersom artificiell intelligens lär sig kan den hjälpa människan i många situationer. Till exempel drönare använder artificiell intelligens när de flyger en postförsändelse till önskad adress. eng. AI, artificial intelligence.

avisering

I digitala apparater betyder en avisering att du får någon slags signal när något händer i en applikation eller ett program. Telefonen kan till exempel ge en ljudsignal när ett meddelande anländer. Aviseringen kan också vara synlig. Du kan själv stänga av aviseringarna. När man måste koncentrera sig på något viktigt lönar det sig att stänga av aviseringarna. eng. notification.

batteri

Ett batteri är en anordning som lagrar elenergi. Batteriet måste laddas regelbundet så att det finns tillräckligt med ström i apparaten. Batterier används i många digitala apparater, såsom telefoner och surfplattor. Batteriet ligger ofta osynligt inne i apparaten. eng. battery.

bildbehandlingsprogram-

Med ett bildbehandlingsprogram kan man förbättra eller redigera bilder. Det lönar sig att öva på att behandla bilder, det är roligt! Det finns olika applikationer för bildbehandling i appbutikerna. Det är ganska enkelt att redigera bilder, så det lönar sig inte att tro på alla bilder som man stöter på.

blogg

Blogg betyder texter som samlats på en webbplats och som skrivs av en eller flera personer. Vem som helst kan skapa en egen blogg och dela den med andra. Förutom texter kan bloggen också innehålla bilder och videor. En blogg som bara består av videor kallas en vlogg. eng. blog, vlog.

Bluetooth

Bluetooth är en teknik som gör att information, till exempel musik, ljud eller bilder, överförs mycket snabbt från en apparat till en annan utan kabel. Till exempel hörlurar eller högtalare kan fungera med Bluetooth. Du känner alltid igen Bluetooth på den här ikonen. Kan du koppla telefonen till en annan apparat med Bluetooth?

chatt

En chatt är en diskussion på nätet eller en plats där man diskuterar. I chatten kan två personer diskutera, eller så kan hundratals personer delta. I en chatt kan man ibland diskutera med en bot eller chattbot. Diskussioner kan föras till exempel på webbplatser, i spelchattar och meddelandetjänster, till exempel i WhatsApp, Signal, Snapchat. Chattar har vanligtvis en åldersgräns. Det är viktigt att alla diskuterar på ett bra sätt i chatten och att man inte är elak mot någon. Om det uppstår problem i chatten lönar det sig alltid att meddela det till chattens administratör eller någon bekant vuxen. eng. chat.

cybersäkerhet

Cybersäkerhet innebär säkerhet i anslutning till digitala apparater. Digitala apparater används för att hantera information som man inte vill dela med andra. En cyberattack är en attack på datorer där viktig information stjäls eller förstörs. Var och en kan påverka säkerheten hos digitala apparater. Cybersäkerhet är till exempel att vi tar hand om våra lösenord.

kaka

Data är information. Det finns många slags data, till exempel är alla bokstäver i skriven text data. Bilder, ljud och videor är också data. Data är också den information som en apparat eller programmen på en apparat samlar in när du besöker en webbplats eller när du använder en applikation. När mycket data samlas in kan de behandlas och användas på olika sätt. Sparade data används till exempel i spel så att användaren kan fortsätta där hen blev förra gången. eng. data.

datasäkerhet

Med datasäkerhet avses sådant som görs för att människors information ska bevaras säkert på webben. Alla har rätt att använda nätet på ett säkert sätt. Man kan själv ta hand om datasäkerheten till exempel genom att inte ge ut sina lösenord till någon annan. Det är viktigt att skydda sina egna uppgifter så att de inte hamnar i fel händer.

dator

En dator är en apparat som programmerats av människan och som hanterar information digitalt. Det finns olika typer av datorer. Datorn ansluts till nätet. Som datorer betraktas traditionellt bordsdatorer, bärbara datorer och surfplattor. Också till exempel telefoner, spelkonsoler och smartklockor är datorer. Man kan göra mycket olika saker med en dator, till exempel bläddra på nätet, handla, diskutera med andra människor, arbeta, studera, titta på filmer, spela eller lyssna på musik. Många apparater har en dator som styr dess aktivitet. En del bilar fungerar till exempel med datorer. eng. dator: computer, bärbar dator: laptop.

dela

Att dela innebär att skicka texter, bilder eller videor till andra. Var uppmärksam när du delar något med andra. Det är artigt att be om tillstånd av personerna som fotograferas. Kom ihåg att inte dela något som kan göra någon ledsen. eng. share.

digital

Digitalitet är ett sätt att presentera, behandla, lagra eller dela information på olika apparater. Analog är motsatsen till digital. Om du tänker på ett brädspel eller ett spel på telefonen märker du skillnaden mellan digitalt och analogt. Vissa apparater har både digitala och analoga delar, till exempel en kamera. Digital kommer från det latinska ordet digitus, vilket betyder finger. eng. digital.

digital apparat

Med olika digitala apparater kan vi till exempel söka information, göra uppgifter, kontakta andra och tillbringa tid. Telefon, surfplatta, bärbar dator, smartklocka och spelkonsol är exempel på apparater som du kan använda för att koppla upp dig på webben. Apparater kan kombineras med olika slags tillbehör som gör det lättare att använda apparaten. Exempel på tillbehör är mus, tangentbord, skärm, hörlurar, spelkontroll och skrivare. eng. hardware.

e-post

Många webbanvändare har en egen e-postadress dit man kan skicka post. Meddelanden kommer fram till den egna e-postlådan med den egna e-postadressen. Man kan också själv skriva och skicka e-post till andra. En e-postadress behövs för att registrera sig i många tjänster. E-post kallas också mejl, som kommer från det engelska ordet e-mail.

emoji

Emoji är en liten bild som kan användas för att beskriva känslor, människor, djur, väder eller till exempel mat. Det finns många olika emoji. Emoji används bland text eller utan text. Emojis kommer från Japan. Emoji betyder bildtecken på japanska. Ska vi bekanta oss med olika emoji tillsammans? Vilken är din favorit-emoji? Varför? eng. emoji.

fejk

Fejk betyder falsk, alltså icke-riktig, icke-äkta. På nätet kan man stöta på mycket som är fejk, alltså fel eller påhittade saker. Därför ska man inte tro på allt man ser eller hör på nätet. På nätet finns osanna, alltså bearbetade bilder och påhittade berättelser. Det kan också finnas människor på nätet som inte är ärliga. Fråga alltid en pålitlig vuxen om råd om du funderar på om något är sant eller inte. eng. fake.

filter

På fotografier och videor kan man till exempel lägga till olika nyanser, ljushet eller dekorationer med filter. Med filtren kan man redigera bilder. Filter används ofta i sociala medier. eng. filter.

fingeravtrycks-ID

Vissa apparater kan identifiera dig på ditt fingeravtryck. Man ska först visa apparaten sitt fingeravtryck enligt anvisningarna så att den senare kan känna igen dig. Man kan använda fingeravtrycks-ID för att öppna en apparat eller applikation vid sidan av lösenord eller ansiktsidentifiering.

fjärranslutning

Fjärranslutning eller distansförbindelse är ett sätt att kontakta människor på olika platser via telefon, surfplatta eller dator. Ibland kan man också gå på jobbet eller i skolan på distans. Fjärranslutningen hjälper att minska resandet från en plats till en annan. Att vara på distans är en bra lösning, men det är viktigt att möta människor live, det vill säga ansikte mot ansikte.

flygplansläge

Man kan själv ställa in en apparat i flygplansläge, och då är den inte ansluten till andra apparater eller internet. Det kallas flygplansläge därför att passagerare på flygplan ofta ombuds ställa in apparaten i flygplansläge. Man kan också använda flygplansläge om man vill spara på batteriet.

följare

Med följare i sociala medier avses personer som följer till exempel en annan person, ett program eller ett samfund. För många är det viktigt att få många följare i sociala medier så att deras inlägg får mycket uppmärksamhet. Att följa betyder också att gå efter någon.

fönster

När du öppnar en applikation öppnas den på skärmen i ett eget fönster. Flera applikationer eller program kan vara öppna på skärmen i egna fönster.

fördröjning

Ibland kan det uppstå problem med en apparat som får den att fungera långsammare. Det kallas ibland att lagga enligt det engelska ordet lag. Långsamheten kan bero på att apparaten har för mycket i gång och att minnet inte räcker. Långsamheten kan också bero på problem med webbuppkopplingen. Vad annat betyder fördröjning? eng. lag.

GIF

GIF är en bild med vilken man skapat en kort presentation som liknar en video och som ofta är tänkt att vara rolig. Den kan också användas för att förklara något som är svårt att förklara bara med ord. GIF är en förkortning av de engelska orden Graphics Interchange Format.

gilla

När man ser något trevligt i sociala medier kan man gilla det. Gillandet görs genom att klicka på bilden av ett hjärta eller en tumme.

googla

Att googla innebär att söka information med världens mest använda sökmotor, Google. Man kan söka information genom att skriva eller prata. Sökningen kan också göras så att resultaten är bilder. Det här kallas bildsökning. Google är ett amerikanskt företag som också har många andra webbtjänster. Förutom Google finns det också andra sökmotorer. Vilken information har du senast letat efter på nätet?

hacker

En hacker är en person som använder dator och webb-förbindelse på ett mycket skickligt sätt för att tränga in i datalager. Ibland fungerar hackern utan tillstånd, men ibland kan hackern också ha tillstånd att undersöka informationen. Hacker betyder också en person som är skicklig med datorer. eng. hacker.

hashtagg

En hashtagg, alltså en fyrkantstagg eller ett nyckelord, betyder en kombination av fyrkant och ett ord. Det kan till exempel se ut så här: #hund. Hashtaggar används till exempel när man publicerar en bild eller text i sociala medier. Ordet skrivs direkt efter tecknet: #skog #januari #förskola. Hashtaggen hjälper dig att hitta artiklar om ett visst ämne. Hashtagg-märket kallas också för nummertecken eller tagg. eng. hashtag.

HDMI- och USB-anslutningar

HDMI och USB är anslutningsmetoder för att koppla ihop olika apparater med kablar.

HDMI är en anslutning som är menad för att överföra bild och ljud. HDMI-kablar används till exempel för TV, spelkonsoler och datorskärmar. Med en USB-anslutning kan man till exempel ladda en telefon eller ansluta en mus, ett tangentbord eller en telefon till en dator. Just nu finns det olika sorters USB-anslutningar. I framtiden kommer USB-C att passa alla telefoner. Det betyder att alla telefoner kan laddas med samma laddningskabel. eng. HDMI High-Definition Multimedia Interface, USB Universal Serial Bus.

identifiering

Med hjälp av identifiering kan man använda många tjänster på nätet, såsom spel. För identifiering behövs ofta användarnamn och lösenord. I vissa tjänster kan man identifiera sig med hjälp av en ansiktsbild eller ett fingeravtryck. Ibland kräver användningen av tjänster stark autentisering som kan göras till exempel med hjälp av bankkoder.

ikon

Ikonen är en liten bild på skärmen, och när du klickar på den öppnas en applikation. Genom att klicka på ikonerna i applikationer och program händer olika saker, till exempel att man sparar något. Ordet ikon avser också religiösa bilder i ortodoxa kyrkan. eng. icon.

installering

Installering innebär att en applikation laddas i ner apparatens minne eller upp i molnet. Ibland går det snabbt att installera. Ibland kan installeringen avbrytas, till exempel om apparaten inte har tillräckligt med minne eller om nätförbindelsen bryts. Installering kan också innebära till exempel att installera en elapparat.

internet

Internet är ett globalt datanätssystem som kopplar miljontals och åter miljontals apparater till varandra. Människor skickar meddelanden, foton, videoklipp och information hela tiden.

Man kunde tänka sig att människor som använder digitala apparater och apparaterna bildar ett enormt nätverk där människor som befinner sig långt borta är nära varandra via webben. Har du funderat på vilka alla saker man kan göra på webben?

internetuppkoppling

Med hjälp av en internetuppkoppling kan en apparat anslutas till webben, alltså internet. Apparaten ansluts till nätet via mobilnätet, wifi eller WLAN. Mobila apparater har ofta ett simkort, vilket gör att nätet fungerar via apparatens egen nätanslutning, men apparaten kan också enkelt kopplas till ett trådlöst lokalnät, alltså wifi. I vissa lokaler, till exempel skolor och daghem, erbjuds ofta trådlöst lokalnät för alla. Finländska mobiloperatörer är till exempel Telia, DNA och Elisa. eng. WLAN, Wireless local area network, ordet wifi har ingen tydlig förklaring på engelska. SIM, Subscriber Identity Module.

kaka

En kaka är data, alltså information, som sparas när du besöker en webbplats eller laddar ner applikationer på nätet med en surfplatta, telefon eller dator. Kakorna sparar till exempel information om vad du senast sökte på webben eller var du just nu befinner dig. Information som lagras i kakorna kan användas till exempel i för att göra reklam. När webbplatsen ber om lov att använda kakor kan du bestämma vilka uppgifter du vill ge. Du kan till exempel förbjuda att en lokaliseringssuppgift ges, så att administratören för webbplatsen inte vet var du använder telefonen. Ibland är kakor till nytta, eftersom de kan hjälpa oss att till exempel hitta den bästa rutten från ett ställe till ett annat eller hitta en lämplig utflyktsplats för oss. Ibland måste en kaka tillåtas för att appen ska fungera korrekt. På engelska heter kakan cookie.

knacka

Man knackar på pekskärmar med fingret för att få något att hända på skärmen. Man kan också klicka på skärmen med en penna som är avsedd för att användas med pekskärmar.

kopiera

Genom att kopiera kan man flytta text, bild, ljud eller något annat från en plats till en annan. Att kopiera betyder också att man härmar, alltså att man gör samma sak som någon annan gör, apar efter. Det kallas också kopiering när man gör ett likadant exemplar av ett papper med en kopieringsmaskin. eng. copy.

krascha

När apparaten inte fungerar ibland kallar vi det att krascha. Om en apparat kraschar kan det till exempel bero på att webbuppkopplingen är svag. I andra sammanhang kan krascha betyda att kollidera med något.

kursor

Kursorn är ett tecken som syns på apparatens skärm och som visar var du håller på att skriva genom att blinka. Märkets plats kan flyttas med musen eller med pilarna på tangentbordet. På en pekskärm och styrplatta flyttas kursorn genom att förflytta fingret.

ladda

Att ladda betyder två saker. Apparaters batterier laddas så att elenergi kan överföras till dem för användning. Laddning innebär också att ett program eller innehåll flyttas från en plats till en annan. Man kan till exempel ladda ner ett spel från en appbutik på nätet till sin egen apparat. eng. charging, loading.

live

Ett evenemang eller en föreställning som man kan titta på genom en apparat samtidigt som evenemanget pågår i det verkliga livet kallas live, alltså direktsändning. Ordet live används också när man träffar människor ansikte mot ansikte. Ett livemöte är motsatsen till ett distansmöte. Många tittar till exempel på direktsändningar av nyheter. Har du tittat på en livesändning eller deltagit i att göra en livesändning? eng. live.

länk

Med hjälp av en länk förflyttar man sig från en plats till en annan på nätet, ofta till en annan webbplats. Man märker ofta länkar av att de byter färg på skärmen när du för pekaren eller fingret till den. Länken berättar ofta vilken sida du är på väg till. Man kan kopiera länkar och dela dem med andra. Länkar kan också placeras till exempel bakom en QR-kod, och då öppnas länken genom att man skannar koden.

lösenord

Ett lösenord är en hemlig kombination av bokstäver, ord, siffror eller tecken. Med hjälp av lösenordet kan man logga in på apparater eller program. Med hjälp av lösenordet kan man identifiera vem som är användaren. Lösenordet ska vara sådant att det är omöjligt för andra att gissa det. Hitta på exempel på lösenord som inte går att gissa.

meddelande

Meddelandena kan vara text-, ljud- eller bildmeddelanden eller kombinationer av dessa. Man kan skicka meddelanden via olika webbtjänster, till exempel Snapchat, WhatsApp eller Signal. Man kan också skicka meddelanden från ett telefonnummer till ett annat, vilket inte kräver en internetuppkoppling.

mem

Ett mem är en bild eller en kort rörlig bild som ofta också innehåller text. Mem har ofta att göra med något aktuellt ämne. Många människor skickar mem till varandra, eftersom de ofta är roliga och insiktsfulla. Vem som helst kan göra mem. Hurdana mem har du sett? eng. meme.

minne

Minne är det utrymme på en apparat där program och information sparas. Minnesmängden påverkar hur mycket information som kan sparas på apparaten, till exempel spel eller videoklipp. För minne används förkortningarna kilobyte (kB), megabyte (MB), gigabyte (GB) och terabyte (TB). Minne betyder också förmågan att spara och komma ihåg saker från det förflutna. Ska vi ta reda på hur mycket minne en video på till exempel en minut tar upp? Hur många videor på en minut ryms på en apparat med ett minne på 128 kB? eng. kilobyte, megabyte, gigabyte, terabyte.

moln

Ett moln är lite som ett osynligt "förråd" på webben där information förvaras. Apparatens eget minne räcker inte alltid till för allt som man vill spara. Stora mängder information kan förvaras i tjänster som sägs vara i molnet. Man säger att information som inte finns i apparaten är i molnet. Innehåll i molnet kan lätt delas med andra. eng. cloud.

mus

Musen är en liten apparat som man använder för att styra datorn. Musen används ofta med handen. Man började kalla musen för en mus, eftersom den trådbundna musen ser lite ut som en mus med lång svans. En bärbar dator kan också ha en styrplatta eller musplatta som används genom att förflytta fingrarna på plattans yta. Det är också möjligt att styra datorer med till exempel piltangenter. Telefoner och surfplattor styrs ofta med fingret eller en pekskärmspenna. Många apparater kan också styras med rösten.

nätbeteende

Det är viktigt att vi är vänliga mot alla. Gott nätbeteende innebär att man är trevlig mot alla. Man får inte mobba någon ens på nätet. Om du upptäcker dåligt beteende på nätet ska du alltid berätta om det för en bekant vuxen. Det lönar sig också att berätta om trevliga saker! Vem är den vuxna personen som du pratar med om dina upplevelser?

omstart

Ibland fungerar apparaten inte normalt. Då kan det hjälpa om man först stänger av den helt och sedan startar om. Detta kallas omstart. eng. boot.

påverkare i sociala medier

Kända människor som följs i sociala medier kallas påverkare eller influerare. Många av dem rekommenderar och gör reklam för olika produkter eller tjänster. Vissa påverkare har det som yrke att uppträda i sociala medier. eng. influencer.

pekskärmspenna

Med en pekskärmspenna eller stylus ger man order till pekskärmar på telefoner, surfplattor och datorer. Pennan ersätter användningen av en mus eller fingret i dessa apparater. Med hjälp av den kan man till exempel enkelt rita och skriva på skärmen. Pennan är praktisk vid arbete som kräver noggrannhet. eng. stylus.

PIN-kod

PIN är en hemlig kod vars syfte är att hindra andra personer från att använda apparaten. Det är viktigt att komma ihåg PIN-koden för sina egna apparater, och man får inte ge koden till andra. Om man glömmet sin PIN-kod är det ändå möjligt att öppna apparaten. Det görs på olika sätt beroende på apparaten och dess eventuella simkort. PIN kommer från de engelska orden personal identification number. eng. PIN code.

podcast

Podcaster är diskussioner som publicerats på nätet, lite som radioprogram. Podcasterna behandlar olika ämnen såsom nyheter, underhållning, kultur och sport. eng. podcast.

positionsdata

Med hjälp av positionsdata vet en tjänst var en apparat finns. Positionsdata behövs till exempel för att kart- eller vädertjänster ska fungera. Med hjälp av positionsdata kan satellitutrustning som skickats upp i rymden ta reda på var en apparat finns. Apparätens ägare bestämmer vilka applikationer som får tillgång till positionsdata. Det lönar sig att dela positionsdata till exempel med applikationen 112 Suomi så att man får hjälp i en nödsituation.

profil

Med profil menas de uppgifter som du ger när du registrerar dig i en tjänst. Informationen, till exempel ditt namn, ditt foto och din stad, skapar din profil. I många sociala medier kan man titta på andra användares profiler. eng. profile.

programmering

Med programmering eller kodning avses anvisningar som ges till en dator eller annan apparat. Anvisningarna är en kod som skrivits på programmeringsspråk. Programmering görs på särskilda programmeringsspråk som man kan lära sig. Programmerare, alltså kodare, skriver koder som får olika applikationer och apparater att fungera. En robot fungerar eftersom den har fått noggranna instruktioner, vilket betyder att den är programmerad. Skulle du vilja öva programmering?

publicera

På webben kan man visa en bild, video, ett meddelande eller annat innehåll för andra genom att lägga ut det, alltså publicera eller posta det. På webben kan vem som helst publicera innehåll. Det lönar sig ändå att fundera noga på vad man publicerar på nätet. Utgivaren får själv bestämma vem som ser publikationen. eng. post eller publish.

QR-kod

En QR-kod är en rutkod som innehåller information. Telefonens eller surfplattans kamera läser av koden och öppnar dess innehåll, som kan vara till exempel text, en bild eller länk till en webbplats. Vem som helst kan skapa QR-koder på nätet. eng. QR, Quick Response.

radera

Man kan städa bort onödiga saker från sina apparater genom att radera dem. Ibland kan man radera genom att trycka på en knapp där det står radera eller genom att dra det man vill radera till en bild på en papperskorg. Det kan vara nödvändigt att radera saker till exempel när det inte längre finns minne tillgängligt. eng. delete.

registrering

Registrering innebär att man tar i bruk en ny tjänst, till exempel ett spel. I samband med registreringen ger man sina personuppgifter, såsom namn och e-postadress, till den som upprätthåller tjänsten. Samtidigt skapar man ett användarnamn och lösenord för tjänsten. Användarnamnet är ofta en e-postadress och lösenordet är en hemlig teckenserie som man själv hittar på. Registreringen görs bara en gång. Efter det loggar man in i tjänsten med hjälp av användarnamnet och lösenordet. Man får inte ge sitt lösenord till någon. eng. register.

robot

En robot är vanligtvis en apparat eller maskin som kan fungera i en fysisk miljö. En bot är ett program som följer anvisningar som getts och som kan utföra till exempel sådana uppgifter som behöver upprepas ofta för en människas räkning. Botar kan också användas till exempel för kundservice. Det finns många olika slags robotar och de utvecklas hela tiden. En robot fungerar eftersom den har fått noggranna instruktioner, vilket betyder att den är programmerad. Vissa har robotar hemma, till exempel en robotdammsugare. En drönare eller drone är också en slags robot, det vill säga ett fjärrstyrt litet luftburet fartyg vars pilot inte är ombord, utan styr drönaren från marken. Vilken slags robot har du sett? Vilken slags robot skulle du vilja hitta på?

skicka vidare

Att skicka vidare innebär att dela ett meddelande, en bild eller annat innehåll som du fått vidare till en annan person. Det lönar sig alltid att fundera på om det är en god idé att skicka innehåll vidare. När får man inte skicka en bild eller ett meddelande vidare? Vilken typ av bild eller meddelande är det roligt att skicka vidare till kompisar? eng. forward.

skräppost

Skräppost är post som du inte har beställt och inte vill ha. Det kan vara en reklam som har skickats till många människor utan att de har bett om det. Skräppost kan ibland innehålla skadliga länkar. Man kan undvika att få skräppost till exempel genom att bara ge ut sin e-postadress när det är nödvändigt.

skriva ut

Att skriva ut eller printa betyder att text eller bilder överförs från en apparat till papper. Med en 3D-skrivare kan man också skriva ut föremål som man först har designat på dator. Det lönar sig att fundera på om det är nödvändigt att skriva ut. eng. print.

skrivbord

Skrivbordet är det som visas på en dator, surfplatta eller telefon när du öppnar den. I den här vyn kan du välja vad du vill göra med apparaten. Du kan till exempel öppna en webbläsare, ett spel eller någon annan applikation.

skrolla

Text som syns på skärmen kan skrollas, alltså rullas, uppåt eller nedåt. Man skrollar vanligtvis med fingret eller musen. eng. scroll.

skärm

På skärmen visas bilder, rörliga bilder och information. Det finns många olika typer av skärmar, till exempel en telefonskärm eller en stor platt-TV. Datorskärmen visar vad som görs på datorn. Saker som sker på skärmen kan styras till exempel med en fjärrkontroll, en spelkontroll, ett tangentbord eller en mus. Vissa apparater, såsom telefoner, har pekskärm. Pekskrämen styrs med fingret eller en separat pekskrämspenna. eng. screen.

skärmdump

En skärmdump innebär att innehållet på skärmen sparas som en bild. Skärmdumpar tas på olika sätt med olika apparater. När kan en skärmdump behövas? Ska vi öva på att ta en skärmdump? eng. screenshot.

sociala medier

Sociala medier är verksamhet på nätet där alla kan publicera innehåll samt skicka och ta emot meddelanden. I sociala medier delas för det mesta bilder, videor och texter. I sociala medier kan man följa intressanta personer och få en avisering när de publicerar innehåll. I sociala medier bildas också grupper där man kan diskutera och dela innehåll. Många sociala medier har en åldersgräns. eng. social media.

spara

Man kan lagra innehåll, till exempel spel, bilder, videor eller texter, i en apparats minne eller i en molntjänst. Det kallas att spara. eng. save.

spel

Det finns olika spel, såsom brädspel, utespel och digitala spel. Digitala spel spelas på telefonen, surfplattan, datorn eller med separata spelapparater, såsom spelkonsoler. Man kan spela spel ensam, med kompisar eller via nätet med vem som helst. Hurdana olika spel har du spelat? Vad är roligt med att spela?

spärr

Att bli spärrad eller bannad betyder att en person nekas tillträde till något på nätet. Spärren brukar bara gälla ett tag. Man kan bli bannad till exempel för att man inte följer anvisningarna i ett spel eller en webbdiskussion. En spärr betyder också att en person hindrar någon annan från att ta kontakt. Då kan den spärrade personen vanligtvis inte ringa eller skicka ett meddelande. eng. ban.

starta, stänga av

När man tar i bruk en telefon, surfplatta eller dator startar man den, och när man inte längre använder apparaten stänger man av den. När apparaten är avstängd förbrukar den inte batteriets ström. Det lönar sig inte att ha apparaten påslagen i onödan.

streama

Streaming betyder att något sänds live, alltså som direktsändning, på nätet. Spelarna streamar ibland spel samtidigt som de spelar. Man kan också spara sändningar som streamats så att man kan titta på dem i efterhand. eng. stream.

surfplatta

En surfplatta är en apparat med pekskärm som i allmänhet styrs med fingret. Surfplattan kan kopplas till nätet med hjälp av ett simkort eller wifi. Applikationer laddas ner på surfplattan från appbutiken. På en surfplatta kan man titta på rörliga bilder, spela, rita, göra videor, bläddra på nätet, läsa eller till och med göra en egen bok. Precis som en telefon är en surfplatta en kompakt dator. Visste du att surfplatta ibland också kallas padda efter märket iPad? Surfplattor tillverkas av bland annat Apple och Samsung. eng. tablet.

symbol

En symbol är en enkel bild som enligt överenskommelse betyder en viss sak eller ett visst ord. Symboler förstås ofta på samma sätt även om människor talar olika språk. Exempel på symboler är play-knappen, som är bekant från många spel, hjärtat, korset och olika länders flaggor. Emojier är symboler som alla känner till. eng. symbol.

sökord

Ett sökord är ett ord man skriver när man söker information om något på webben. Man kan använda ett eller flera sökord. Vilka sökord skulle du använda om du

- behövde ta reda på när närmaste bibliotek är öppet?
- ville söka information om finländska bär?
- ville ta tåget för att besöka mormor?

Vilken information skulle du vilja söka just nu?

tagga

Att tagga betyder att markera i sociala medier. I meddelanden i sociala medier kan man till exempel markera en person eller plats som syns på bilden. Markeringen görs ofta genom att lägga @-tecknet framför ett ord.

tangentbord

Bokstäver, siffror och vissa funktioner för att styra datorn används med ett tangentbord som man trycker på med fingrarna. På telefoner och surfplattor visas tangentbordet på skärmen när man rör vid ett ställe där man kan skriva. Vissa apparater har ett separat tangentbord. Det lönar sig att öva på att använda tangentbordet.

telefon

Visste du att telefonen ursprungligen bara var till för att ringa? Nuförtiden menar man ofta en smarttelefon som är ansluten till nätet när man pratar om telefoner. Man kan ladda ner applikationer, till exempel spel, på telefonen från appbutiken. Med telefonen kan man bläddra på nätet, ta foton, kommunicera, ringa samtal eller videosamtal och göra mycket roligt. Telefonen är som en dator i miniatyrformat. Telefoner tillverkas till exempel av Samsung, Apple, Xiaomi, Nokia och Doro. eng. phone.

trolla

Att trolla betyder att reta andra på nätet så att de blir arga. Att trolla betyder också att man försöker påverka andras åsikter, till och med genom att ljuga. En person som trollar kallas ett troll. Om du upptäcker ett troll på nätet ska du meddela en vuxen eller den som upprätthåller tjänsten om detta.

trygghet

Alla barn har rätt att vara trygga även på nätet. I digitala ärenden finns trafikregler på samma sätt som i riktig trafik. Syftet med dem är att se till att det är trevligt och smidigt att använda webben. Man måste känna till reglerna och följa dem. Man övar på att använda nätet hemma, på dagis och i skolan. Varför är det viktigt att alla följer god sed på nätet?

trådlös

Trådlös anslutning mellan olika apparater fungerar utan kabel. Trådlös anslutning gör det enkelt och snabbt att överföra information. Till exempel med Bluetooth-anslutning kan du lyssna på telefonens musik med hörlurar. eng. wireless.

TV

Television eller TV är en apparat där man kan titta på program. TV:n är ofta ansluten till nätet. Programmen kan vara TV-kanalernas egna program eller program som erbjuds av webbtjänster. Programmen kan vara avgiftsfria eller avgiftsbelagda.

uppdatering

Applikationerna på apparater förbättras hela tiden. Därför ska de uppdateras, så man ska se till att man använder den senaste versionen. Om man inte uppdaterar applikationerna fungerar de inte nödvändigtvis på rätt sätt. eng. update.

upphovsrätt

När någon skapar ett verk har hen rätt att bestämma om hur det används. Upphovsrätt betyder att den som skapat verket själv får bestämma vad hen vill göra med det. Verk är allt innehåll som människor har skapat, till exempel konstverk, filmer, kompositioner och böcker. Du har också rätt till dina egna verk, till exempel videor du filmat och foton du tagit. Man får inte använda andras verk utan tillstånd.

videosamtal

Ett videosamtal är en webbdiskussion där deltagarna ser varandra genom apparaternas kameror. Om deltagarna bara använder ljud är det fråga om ett vanligt samtal. Tycker du mer om att ringa vanliga samtal eller videosamtal? Visste du att telefoner inte hade några kameror tidigare?

webbläsare

En webbläsare är en applikation som du kan använda för att titta på texter, bilder och videor på webbplatser. Via länkarna på webbplatsen kan du gå till andra sidor. Exempel på webbläsare är Safari, Chrome, Firefox och Edge. eng. browser.

webbplats

En webbplats är en sida på nätet med text, ljud, bilder eller videor. Du hittar webbplatser genom att söka med hjälp av en sökmotor eller genom att gå direkt till en adress som öppnar webbplatsen. Varje webbplats har en adress. Webbläsaren behöver en adress för att komma till rätt webbplats, på samma sätt som en person behöver en gatuadress för att hitta till rätt plats. Adresserna består ofta av bokstäver och ord, till exempel <https://www.yle.fi>. Adressen slutar ibland med en landskod, till exempel med bokstäverna fi som skrivs efter en punkt och avser Finland. Vilka webbplatser tycker du om att besöka?

webbutik

En webbutik eller nätbutik är en butik på webben där man kan köpa produkter precis som i en vanlig butik. I webbbutiker kan man också köpa applikationer som kan laddas ner på en apparat, till exempel spel. Varor som köpts i webbbutiker kan beställas direkt hem eller hämtas på valfritt leveransställe. Många beställer också hemburen mat från nätet. Har du varit med om att köpa något på nätet? Vad?

Wikipedia

Wikipedia är en avgiftsfri tjänst på webben med information om olika saker. Användarna lägger hela tiden upp mer information. Vem som helst kan delta i att skriva Wikipedia. Information som finns i Wikipedia är vanligtvis pålitlig, men det lönar sig också att kontrollera den på någon annan tillförlitlig webbplats.

WWW

WWW är ett system som kan användas för att bläddra i webbplatser. WWW är en förkortning och kommer från de engelska orden World Wide Web, det vill säga det globala nätet.

Youtube

Youtube är en videotjänst där vem som helst kan ladda upp videor och titta på videor som andra har lagt upp. Man kan kommentera videorna och dela dem vidare. Det finns också andra videotjänster. En del av videotjänsterna är avgiftsbelagda.

youtuber

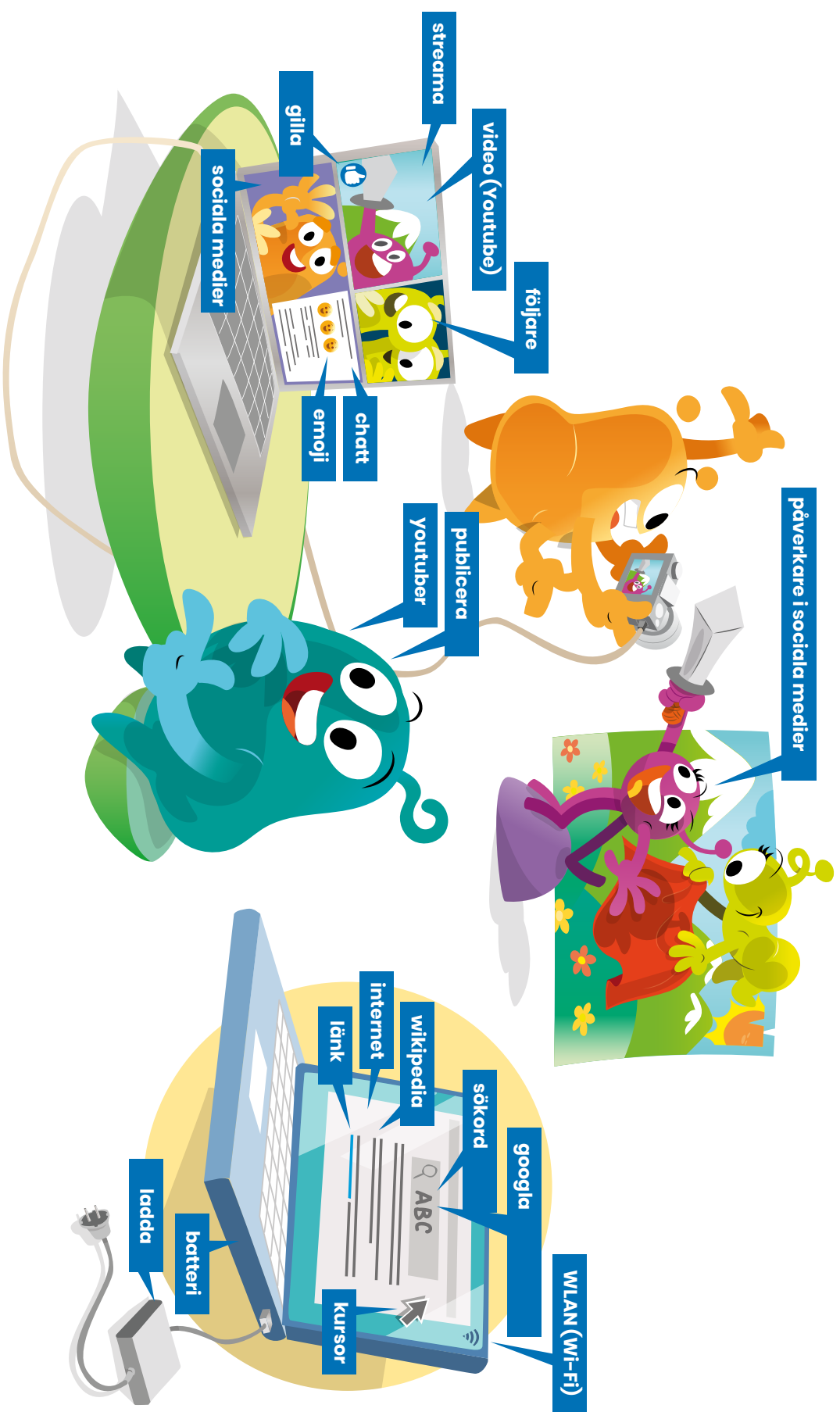
En youtuber är en person som gör videor och lägger upp dem för andra på sin egen videokanal. Man kan till exempel publicera videor på YouTube, och därifrån kommer också ordet youtuber. Följer du någon youtuber? Vem då?

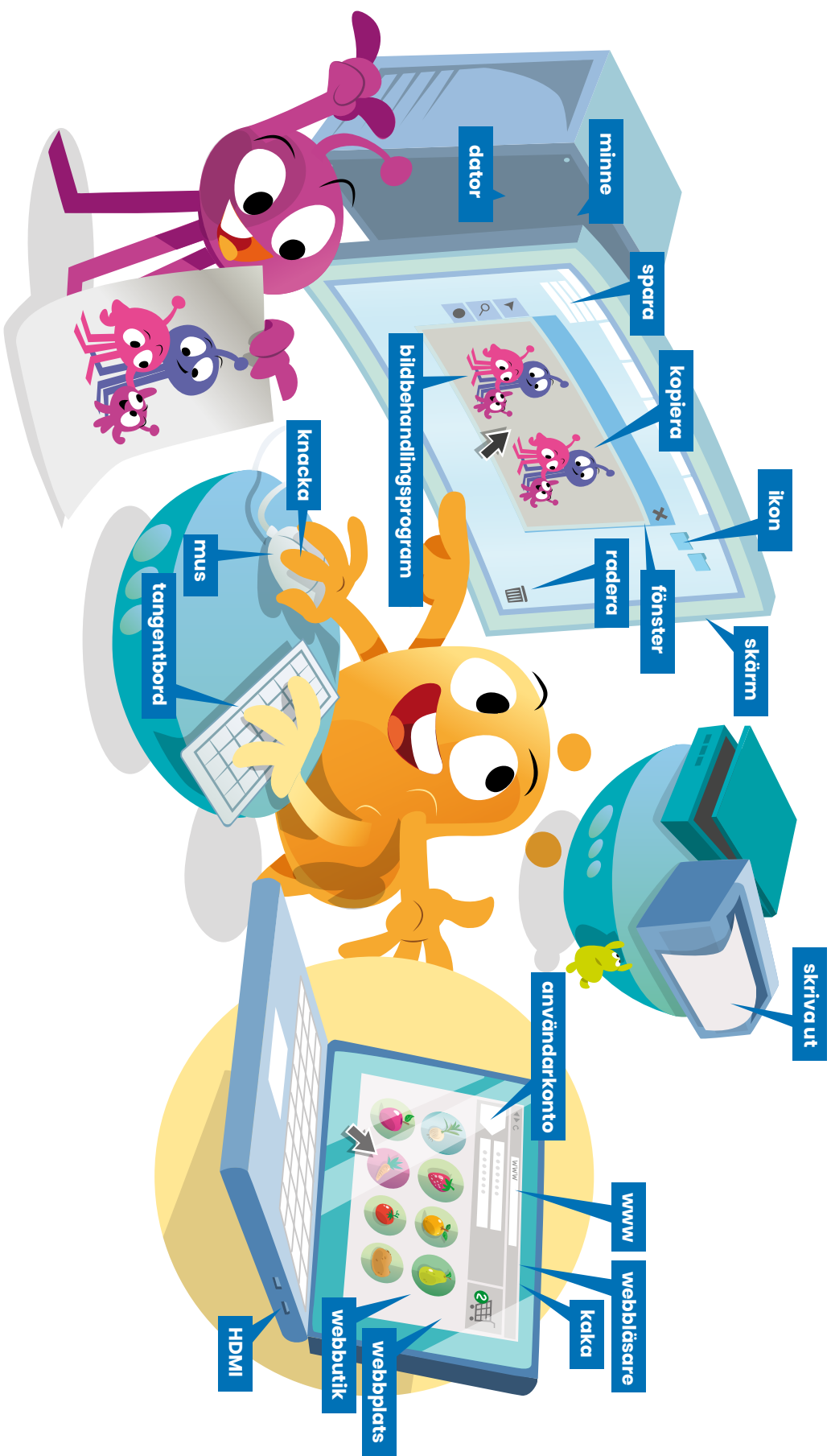
zooma

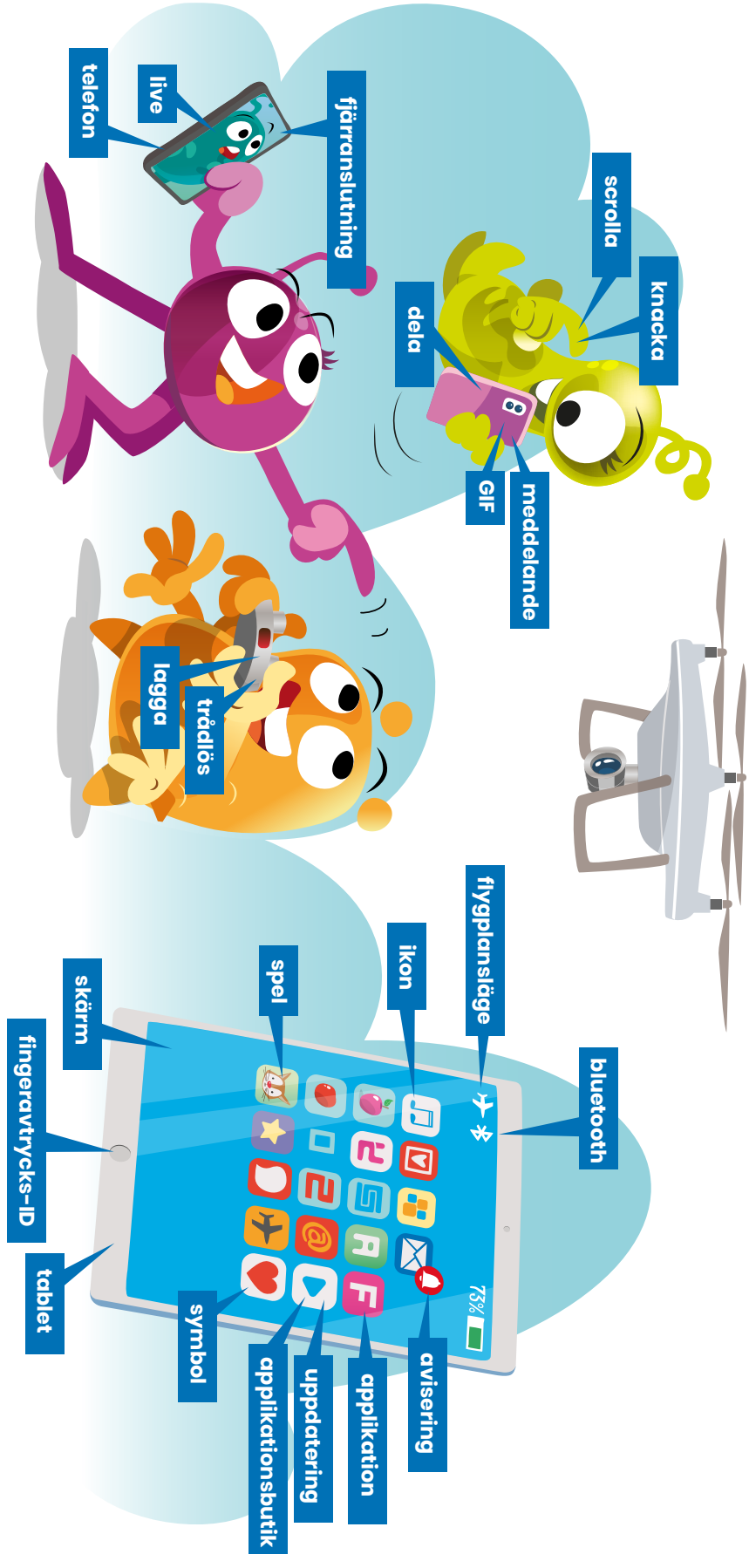
Zoomning eller förstoring används när man vill titta på något närmare eller noggrannare. På pekskärmen fungerar zoomningen vanligen med två fingrar. Förstoring är till nytta till exempel när man ska granska en detalj i bilden eller när man vill granska en karta närmare. eng. zoom.

åldersgräns

Spel, filmer och program har åldersgränser. Åldersgränsen berättar för vilken ålder innehållet passar. Man ska följa åldersgränserna, eftersom de skyddar barn. S- eller T-märket betyder att filmen passar precis alla och att det alltid är tryggt att titta på den. Åldersgränser finns också till exempel i sociala medier, såsom TikTok, Snapchat och WhatsApp. Be alltså alltid om tillstånd att använda applikationer. Om du ser något på webben, i ett spel eller i en film som bekymrar dig, berätta då om det för en pålitlig vuxen.

fjärranslutning

live

telefon

scrolla

knacka

dela

GIF

meddelande

lagga

trådlös

bluetooth

flygplansläge

ikon

spel

skärm

fingeravtrycks-ID

tablet

symbol

applikationsbutik

uppdatering

applikation

avisering

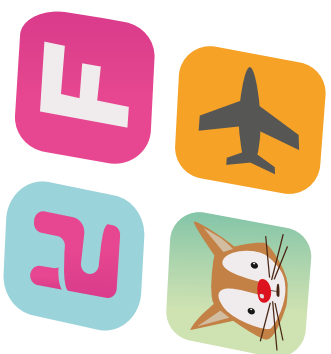
3D 2D

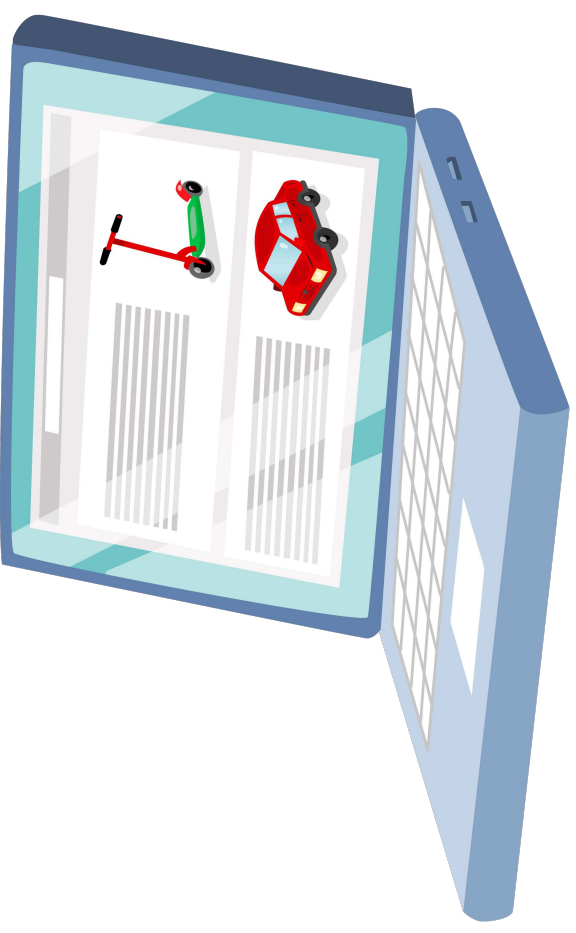
BATTERI

INSTALLERING

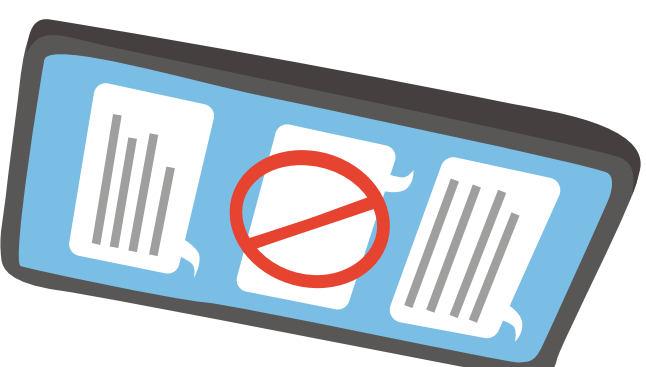
BLOGG

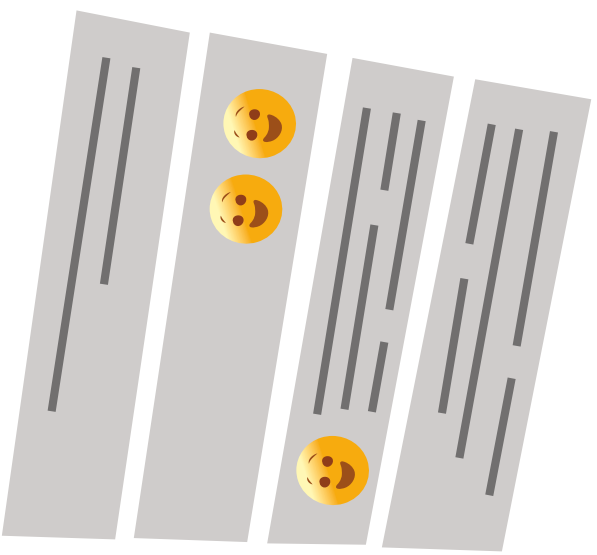
BLUETOOTH

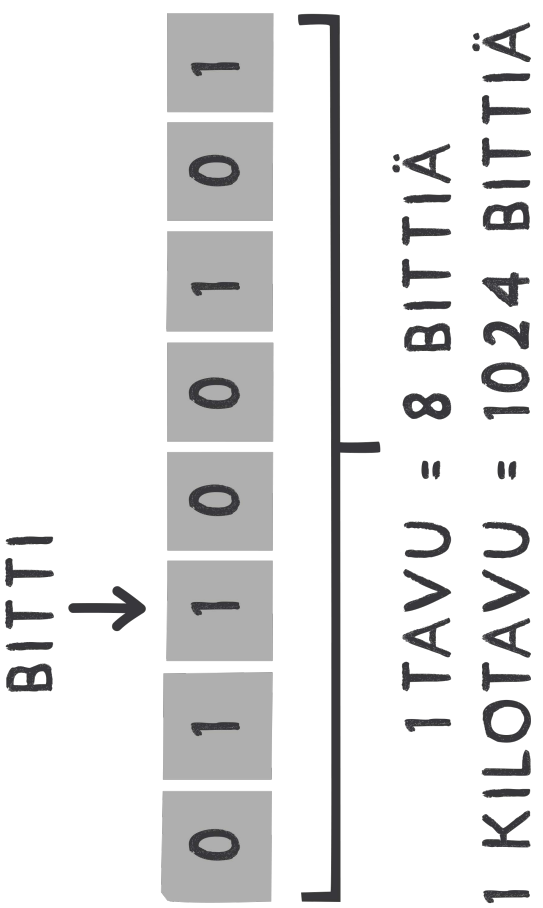
SPÄRR

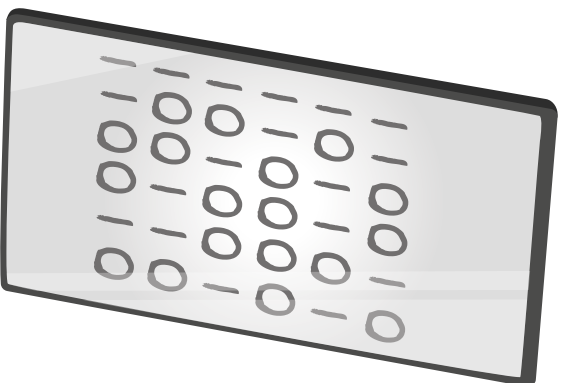
CHATT

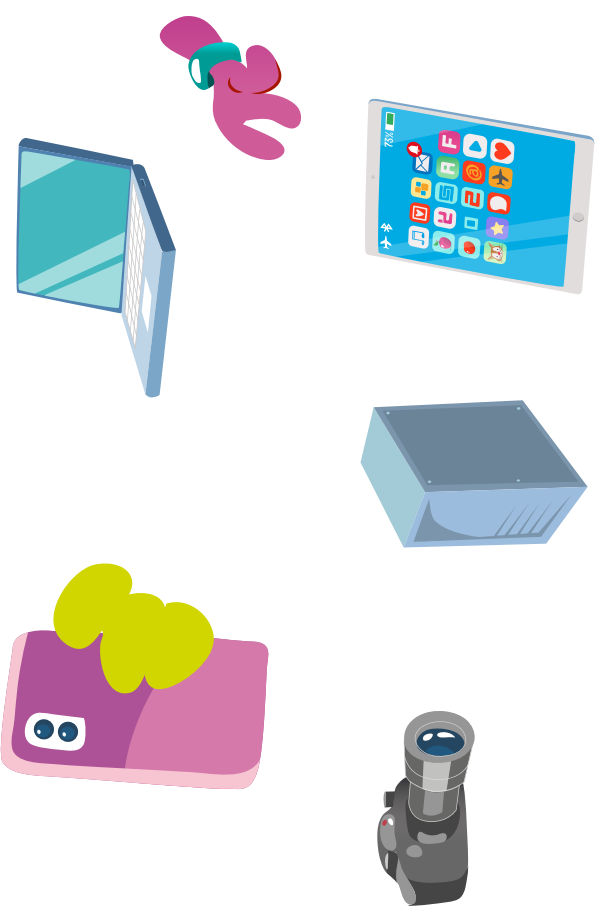
DATA

DIGITAL

DIGITAL APPARAT

EMOJI

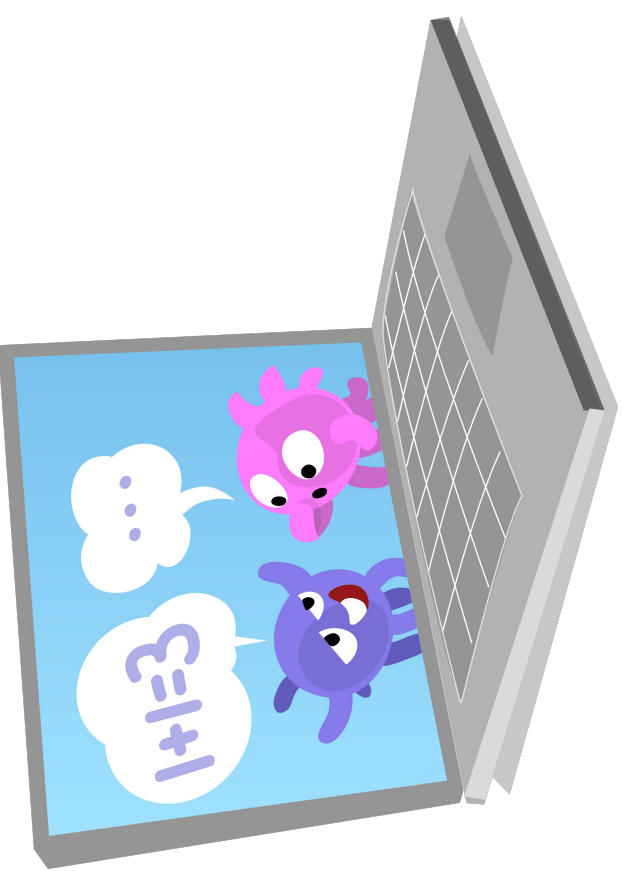
FJÄRRAN- SLUTNING

KAKA

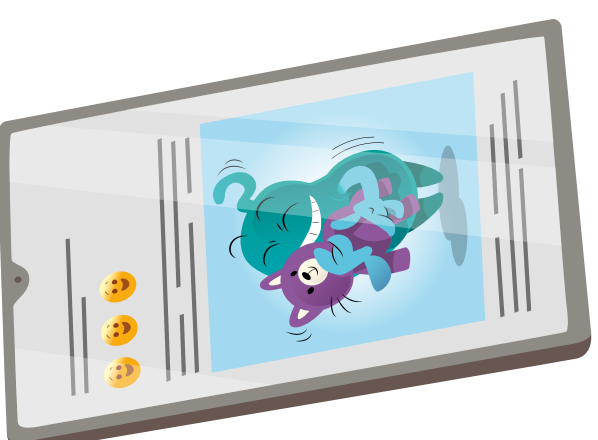
FEJK

FILTER

GIF

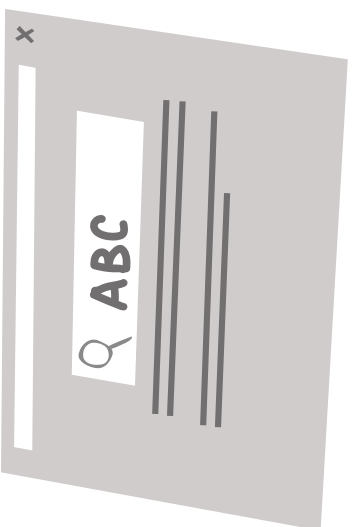
GOOGLA

HACKER

SÖKORD

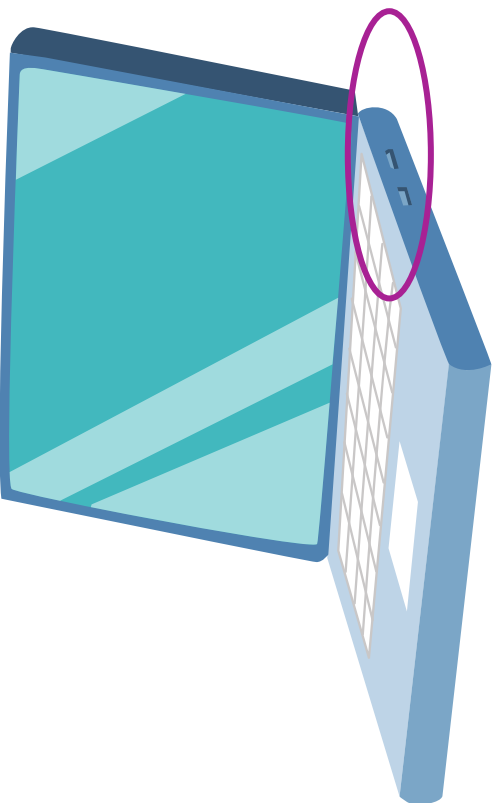
HASHTAGG

#KOIRA

HDMI- OCH USB-ANSLUT- NINGAR

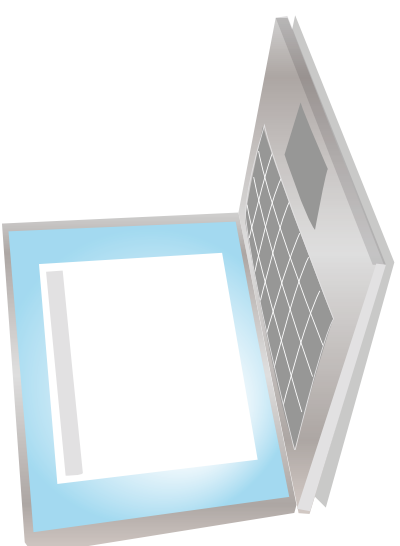
FÖRDRÖJNING

MUS

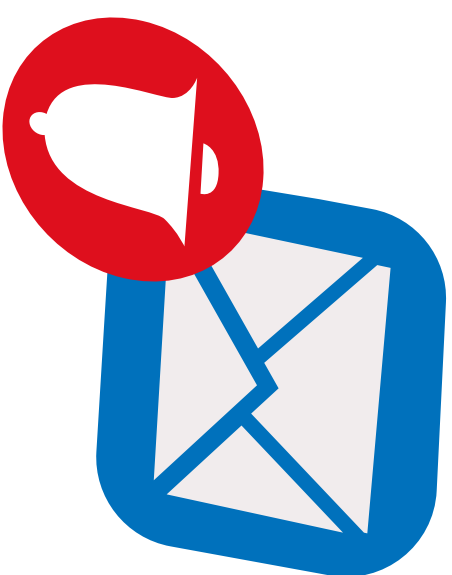
FÖNSTER

ÅLDERSGRÄNS

AVISERING

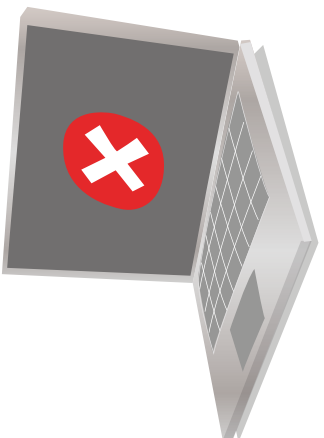
INTERNET

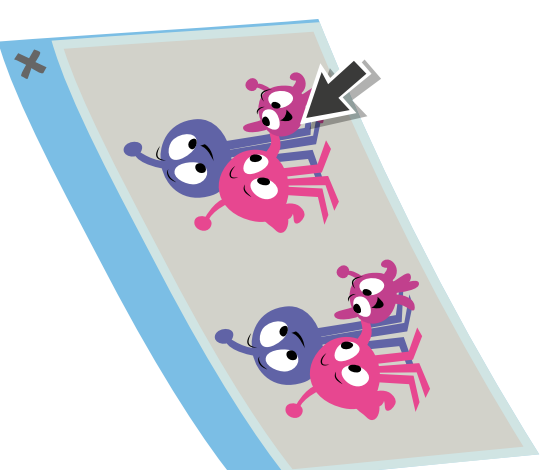
PUBLICERA

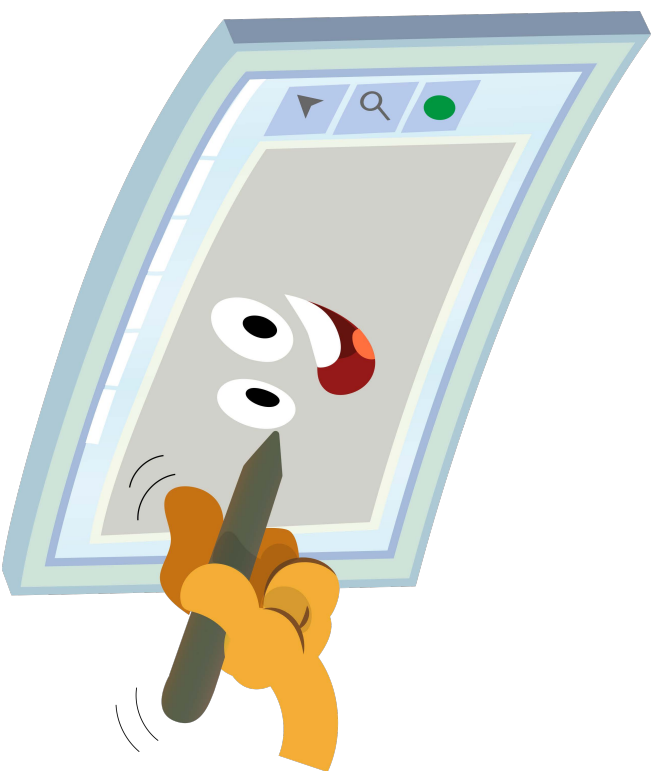
KRASCHA

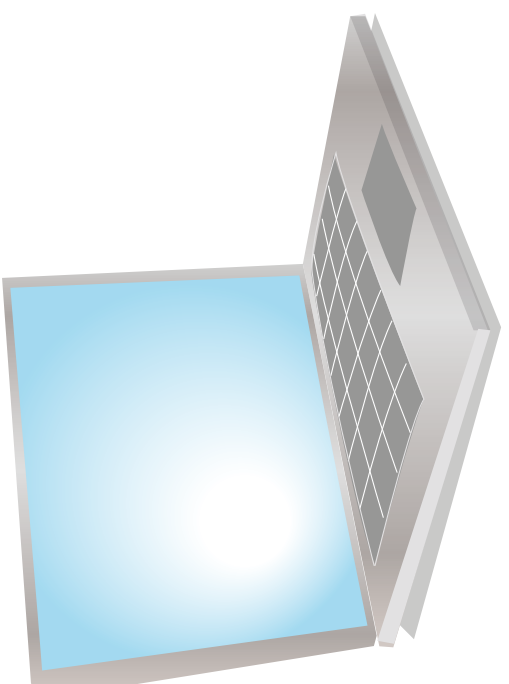
KOPIERA

PEKSKÄRMS- PENNNA

SKRIVBORD

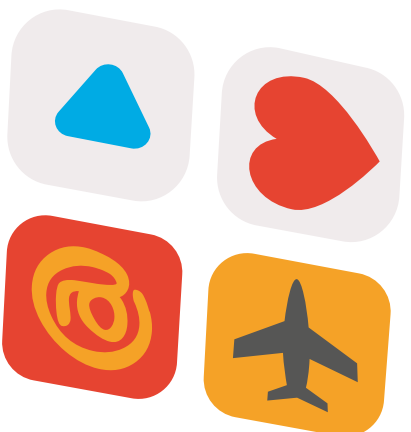
KURSOR

SKÄRMDUMP

IKON

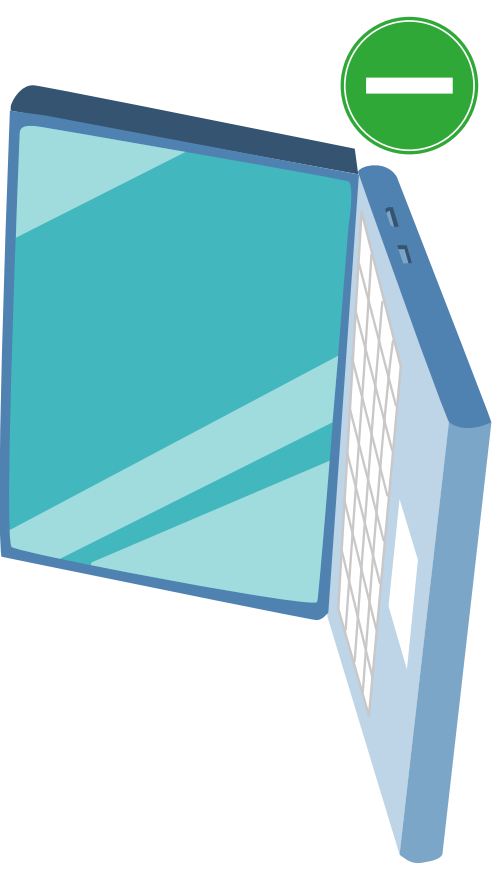
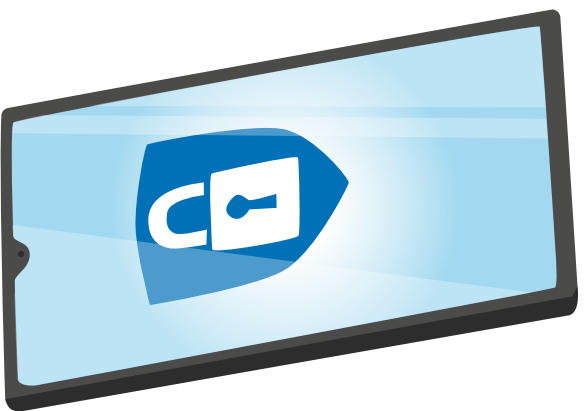
BILDBEHANDLINGS- PROGRAM

CYBERSÄKERHET

STARTA, STÄNGA AV

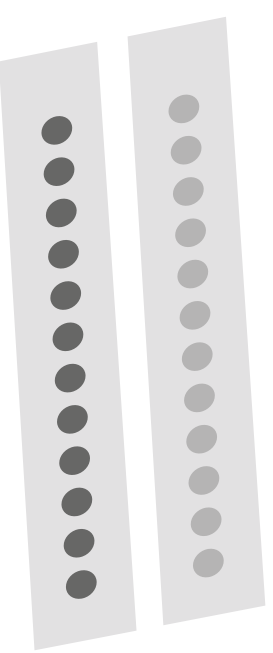

ANVÄNDAR- KONTO

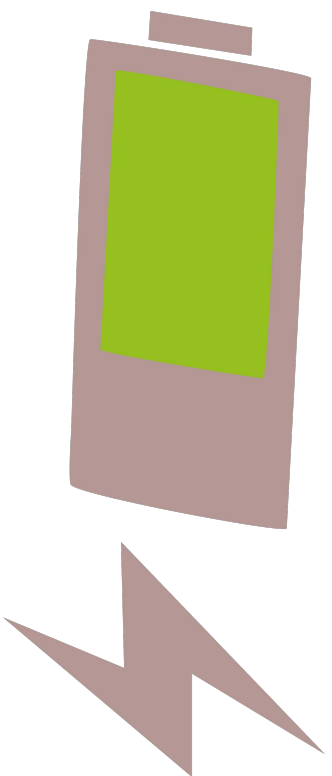

@MACO

ANVÄNDAR- NAMN

LADDA

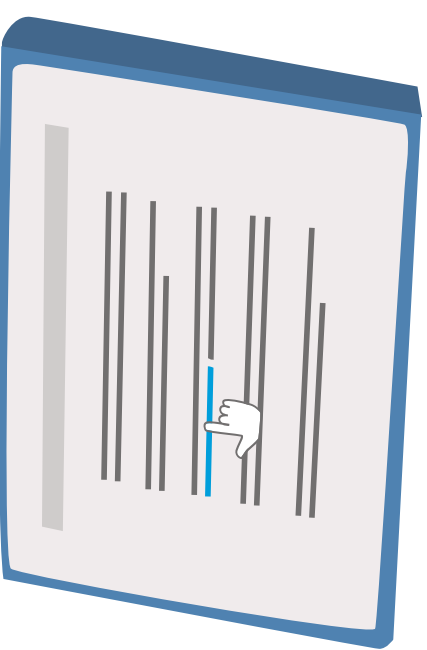
TRÅDLÖS

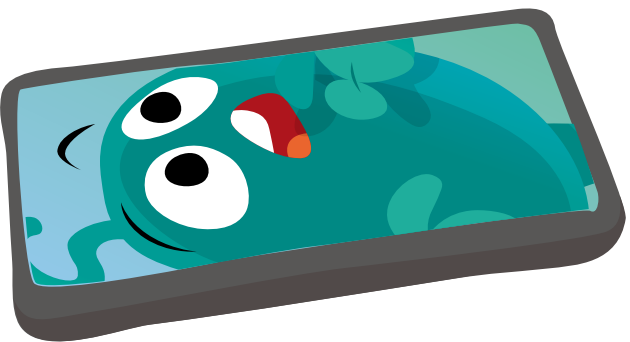
FLYGPLANSLÄGGE

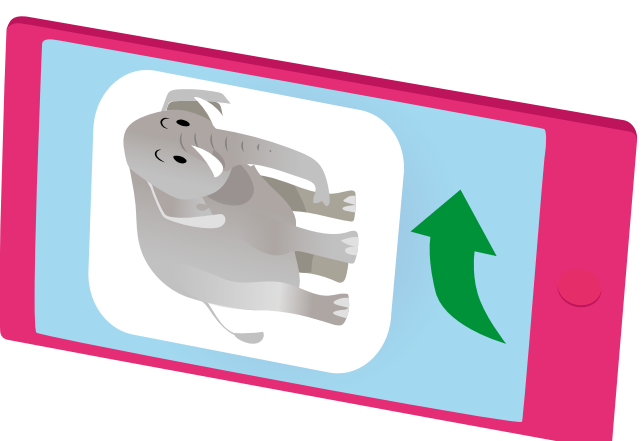
LÄNK

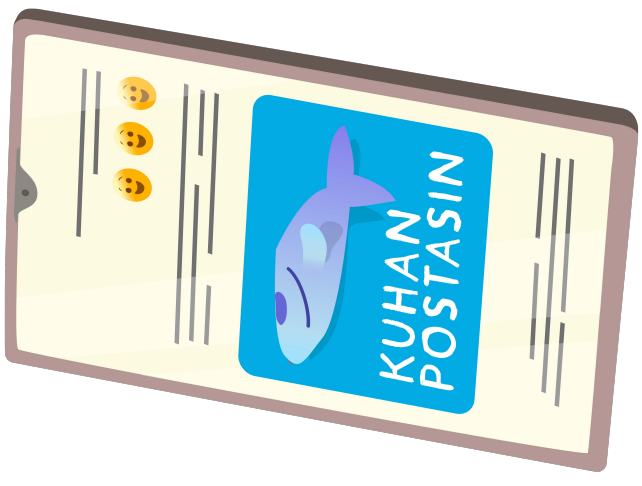
LIVE

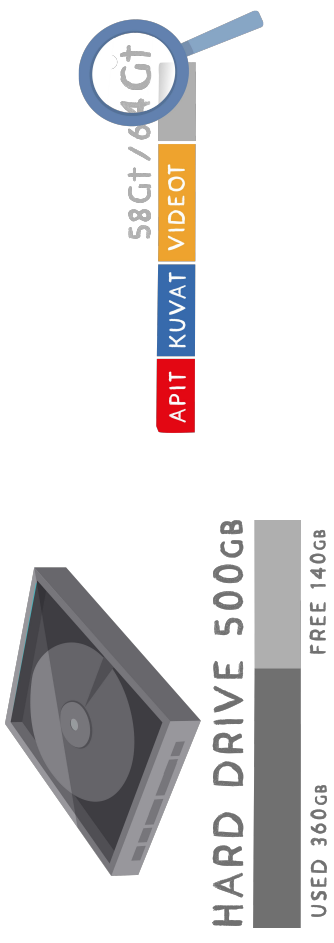
SKICKA VIDARE

MEM

MINNE

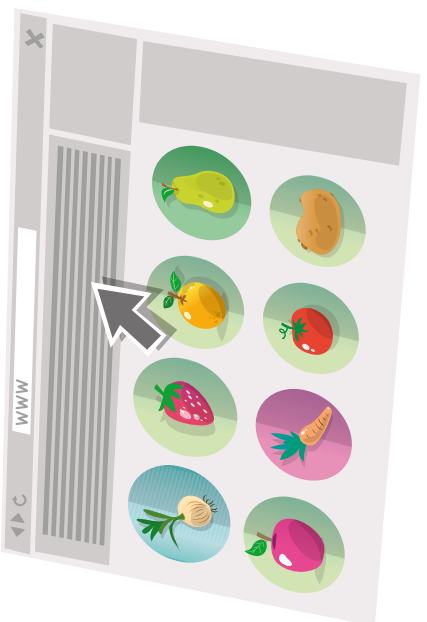
KNACKA

NÄTBETEENDE

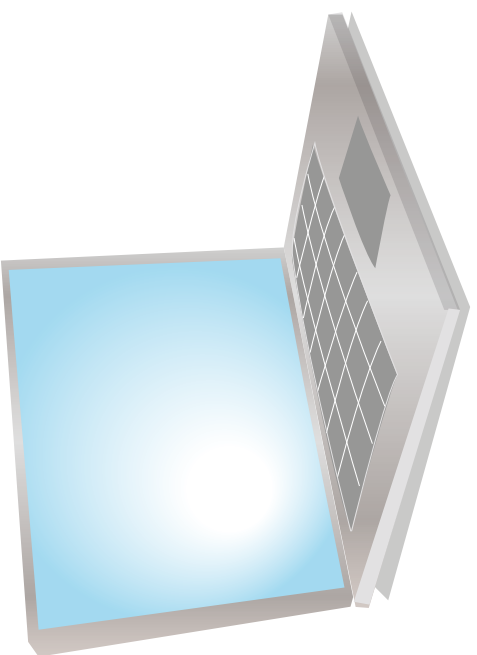
WEBBPLATS

TANGENTBORD

SKÄRM

PROGRAMMERING

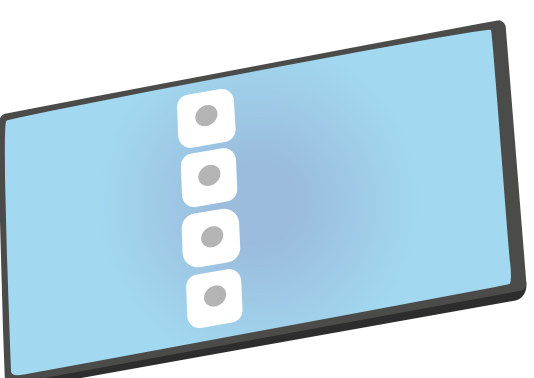


```
1 in people.data.users:  
response = client.api.statuses.user_timeline.get  
print 'Got', len(response.data), 'tweets from'  
if len(response.data) != 0:  
    \tdate = response.data[0]['created_at']  
    \tdate2 = datetime.strptime  
    \today = datetime.now()
```

MOLN

PIN-KOD

PODCAST

RADERA

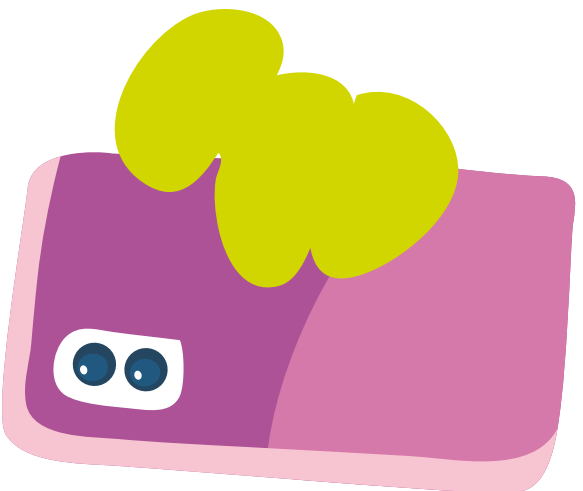
SPEL

PROFIL

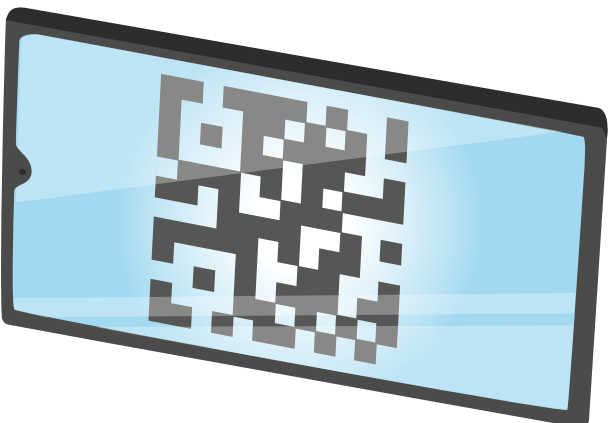
TELEFON

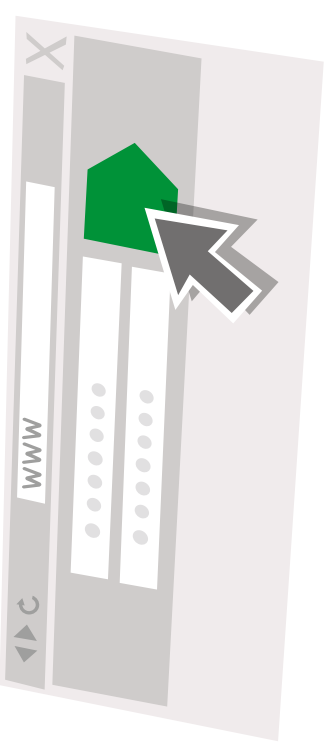
UPPDATERING

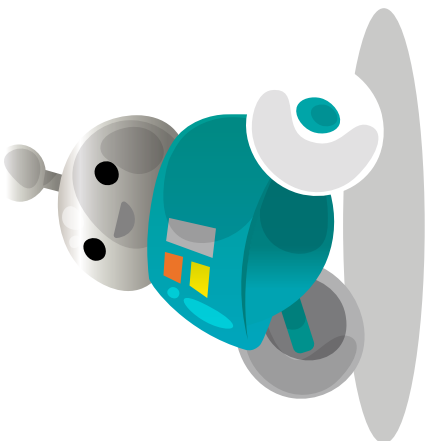
QR-KOD

REGISTRERING

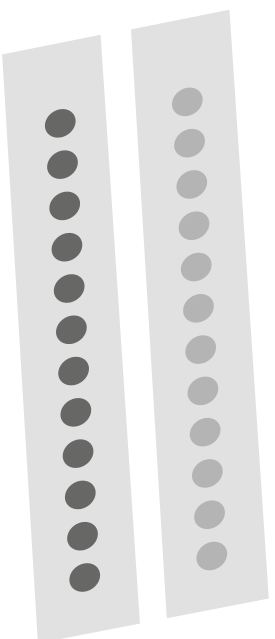
ROBOT

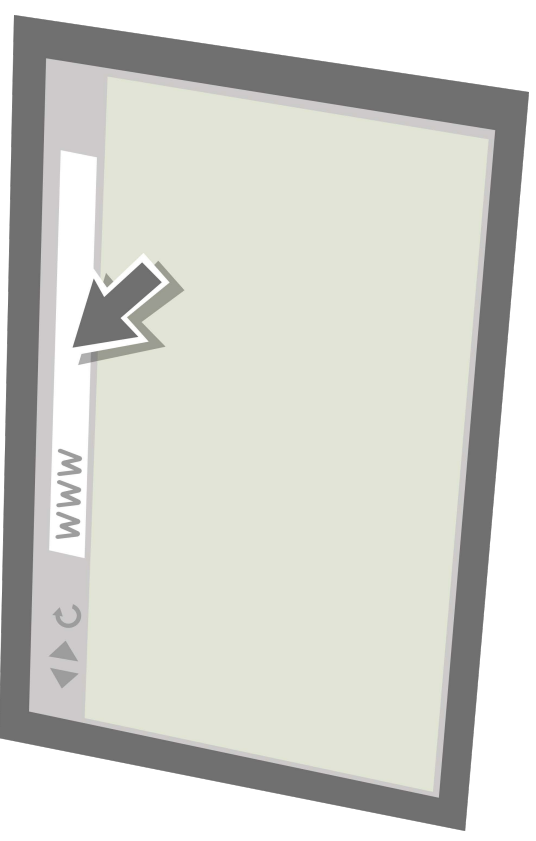
SKRÄPPPOST

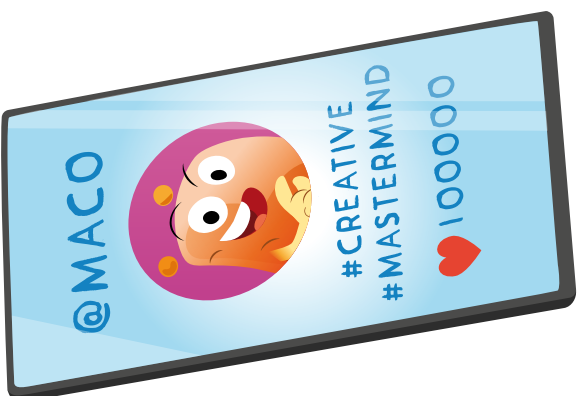
LÖSEWORD

WEBBLÄSARE

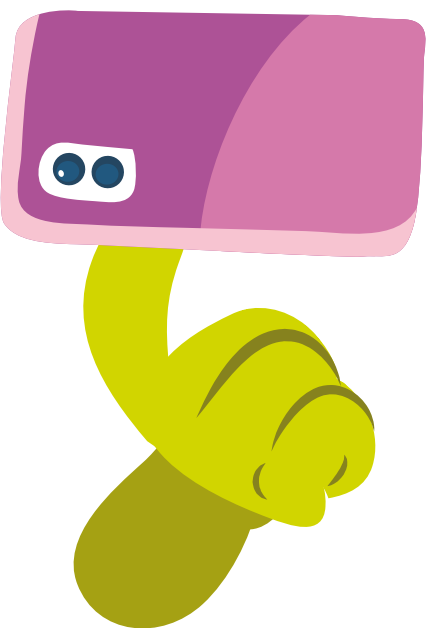
FÖLJARE

POSITIONS- DATA

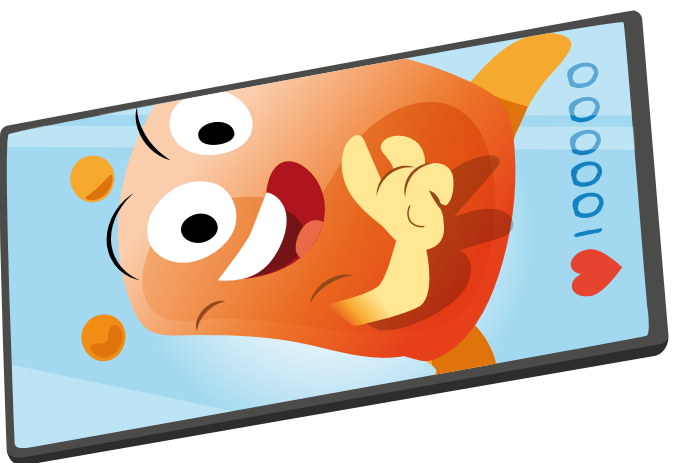
SKROLLA

FINGERAV- TRYCKS-ID

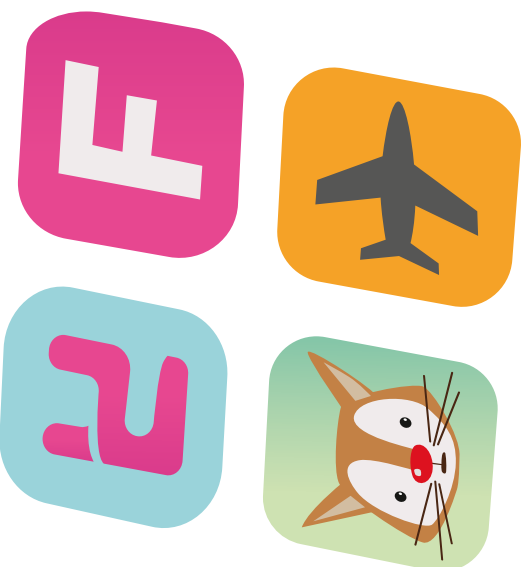
PÅVERKARE I SOCIALA MEDIER

SOCIALA MEDIER

APPLIKATION

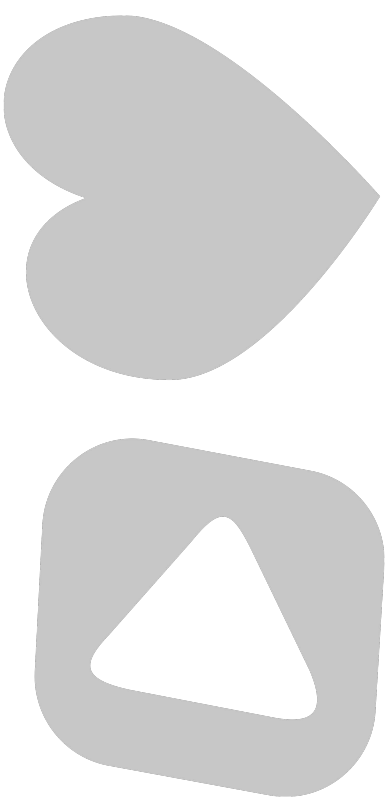
APPLIKATIONS- BUTIK

STREAMMA

SYMBOL

E-POST

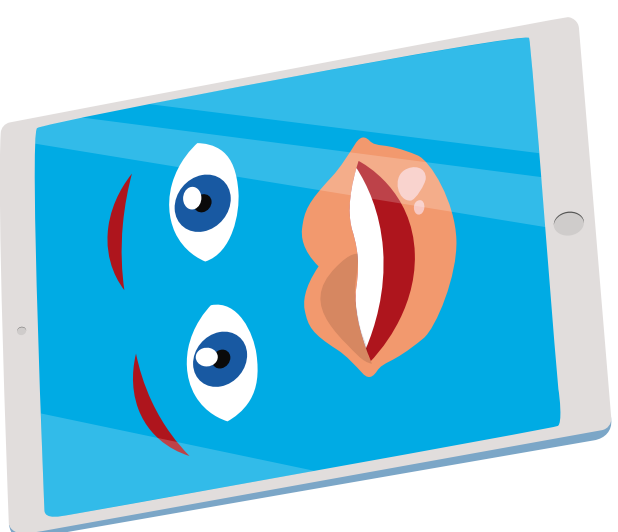
SURFPPLATTA

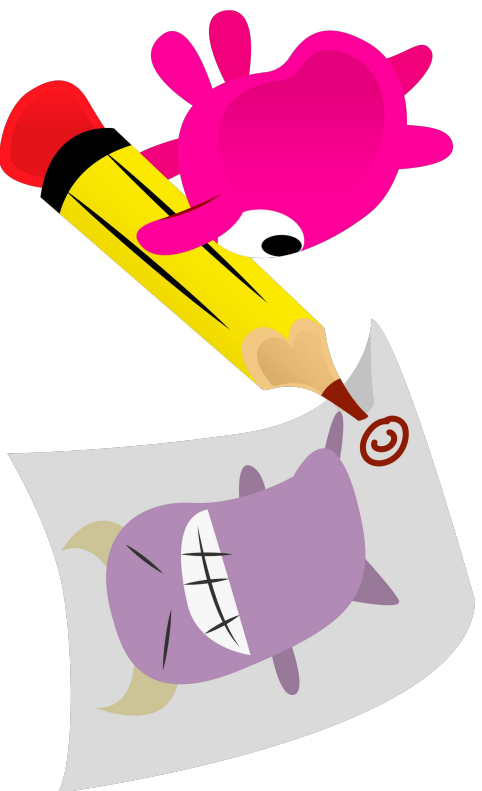
SPARA

ARTIFICIELL INTELLIGENS

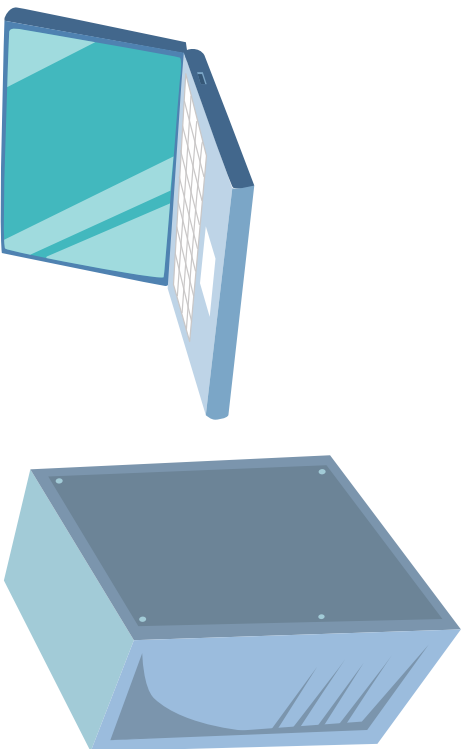
UPPHOVSRÄTT

TV

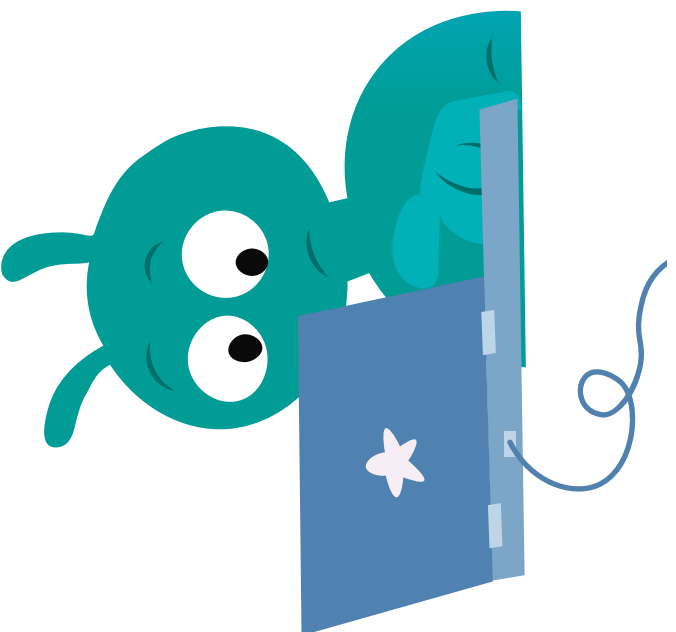
DATOR

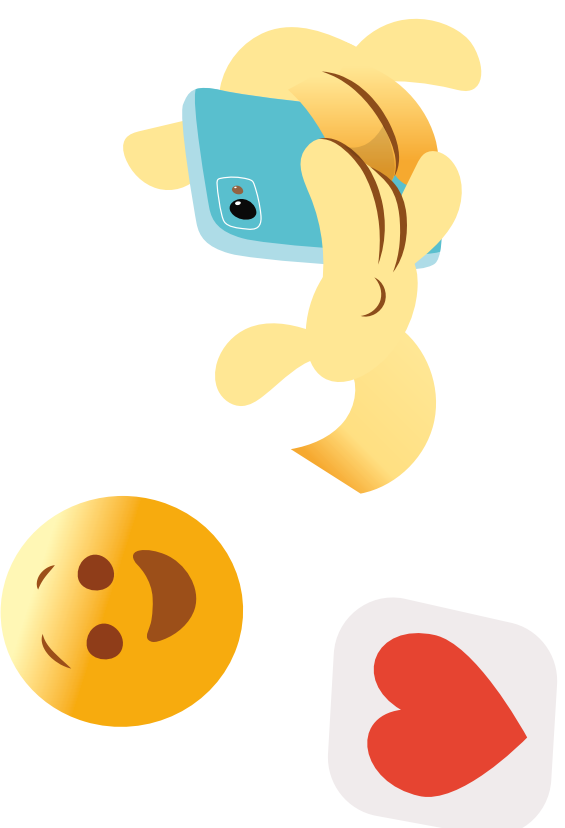
DATASÄKERHET

TROLLA

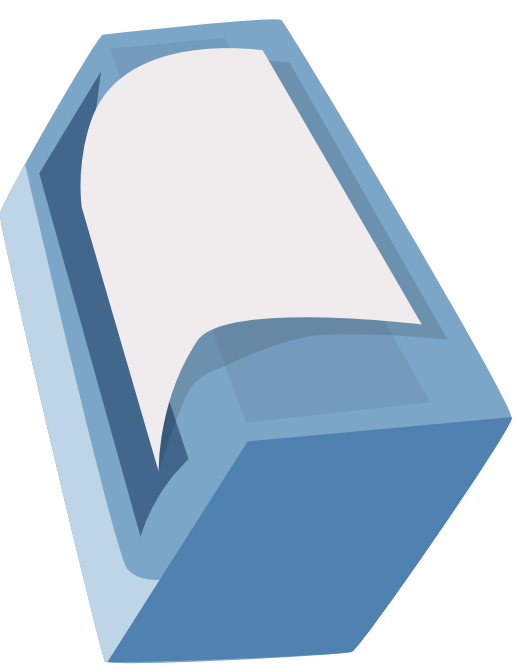
TRYGGHET

YOUTUBER

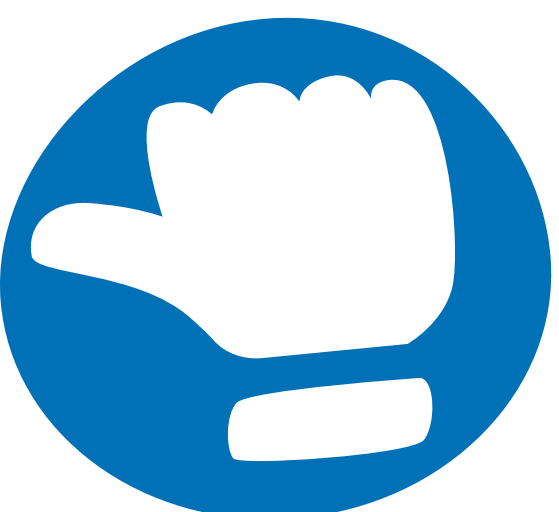
SKRIVA UT

IDENTIFIERING

GILLA

TAGGA

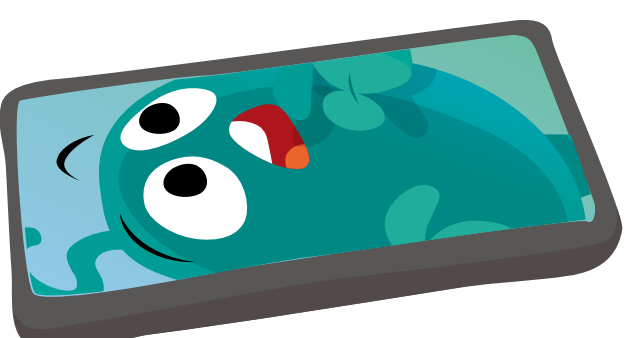
OMSTART

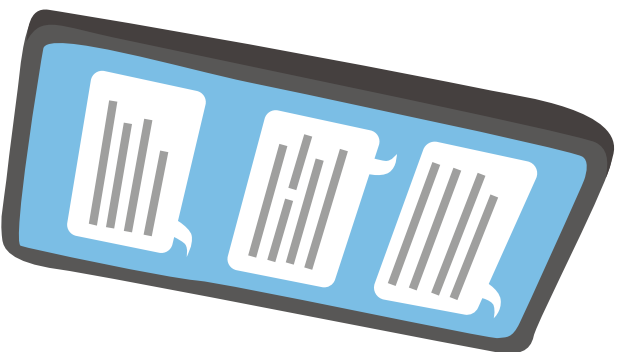
WEBBUTIK

VIDEOSAMTAL

MEDDELANDE

INTERNET- UPPKOPPLING

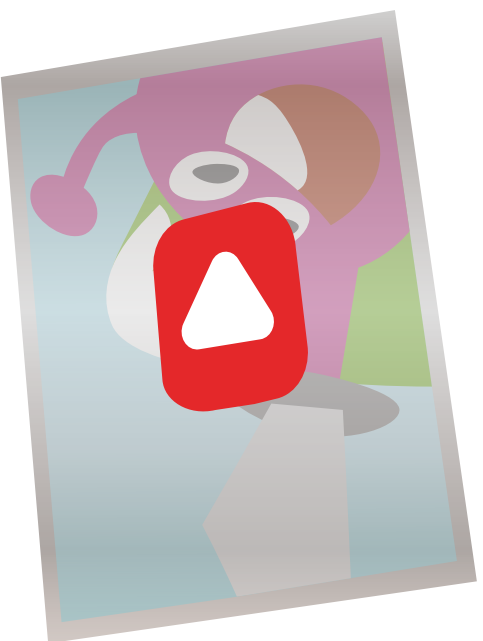
WIKIPEDIA

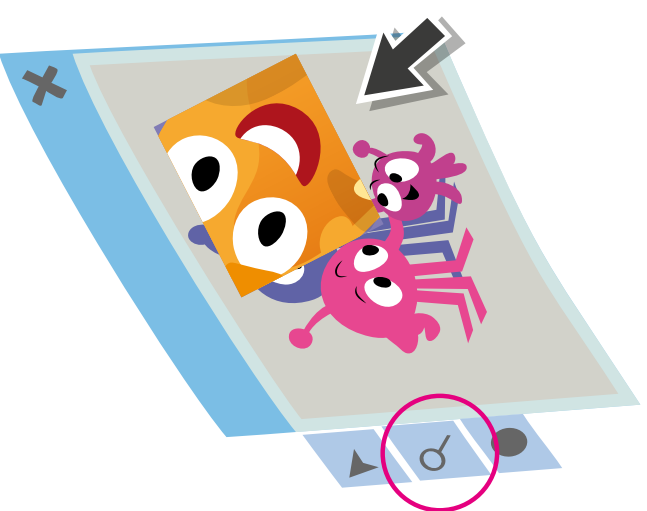
WWW

YOUTUBE

ZOOMA

@-TECKNET

